

17.8.2026

Sosiaali- ja terveysministeriölle:

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain, sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain sekä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (15 ja 20 §) muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntönnä 23.6.2026, diaarinumero VN/32389/2023

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön vaiheittaista kokonaisuudistusta koskevasta esitysluonnoksesta. OAJ haluaa tuoda tässä lausunnossa ja sen täydennysosissa esiin keskeiset huolensa koskien laadukkaan koulutuksen turvaamista, asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä lainsäädännön kokonaislogiikkaan liittyviä riskejä.

1 OAJ:n näkemys muutoksiin, joilla vahvistetaan ammattioikeutta hakevan sekä ammattihenkilön kielitaitoa koskevia säännöksiä

OAJ pitää erittäin perusteltuna ja välttämättömänä sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä edellytetään heidän hoitamiensa tehtävien edellyttämää riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa koko työuran ja palvelussuhteen ajan. Kielitaito on keskeinen osa ammatillista osaamista ja yksi merkittävimmistä tekijöistä asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisessa. OAJ pitää suurena puutteena esimerkiksi sitä, että varhaiskasvatuksessa ei opettajille ole säädetty kielitaitovaatimusta hyvästä suomen- tai ruotsin kielestä.

Esitysluonnoksen linjaus siitä, että työnantajan veloitetta kielitaidon varmistamisessa täsmennetään ja korostetaan koko palvelussuhteen ajalle, on kannatettava. Työnantajan vastuun on oltava täysin selkeä, ja kielen oppimista ja koulutusta on tuettava aktiivisesti työpaikoilla. Valtion ja hyvinvointialueiden on myös turvattava riittävän kielikoulutuksen saatavuus ja saavutettavuus sote-alalle suuntaaville.

Kielitaitovaatimusten vahvistamisella on kuitenkin välittömiä ja merkittäviä heijastusvaikutuksia kansainvälisen työvoiman saatavuuteen ja sijoittumiseen sote-sektorille. OAJ korostaa, että nämä vaikutukset kansainvälisen työvoiman saatavuuteen, kielikoulutuspolkuihin ja rekrytointiprosesseihin on arvioitava huolellisesti ja kokonaisvaltaisesti, jotta vältetään henkilöstöpulan paheneminen kriittisillä palvelualueilla.

17.8.2026

2 OAJ: n näkemys muutokseen, jolla joustavoitetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjakoa mahdollistamalla sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimiminen toistensa tehtävissä laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia vastaaviksi (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 3 §)

Työnjaon kehittämisen ja joustavuuden tulee aina perustua ensisijaisesti korkeaan osaamiseen, suoritettuun koulutukseen ja palvelujen laatuun, ei pelkästään taloudellisiin tai henkilöstön saatavuuteen liittyviin paineisiin. Ehdotus, joka mahdollistaisi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimimisen toistensa tehtävissä heidän koulutuksensa ja ammattitaitonsa puitteissa, vaatii erittäin tarkkaa ennakkoarviointia.

3 OAJ:n näkemys muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tilapäisesti toimimista koskevaa sääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 12 §)

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon opiskelijoiden tilapäistä toimimista laillistetun ammattihenkilön tehtävissä koskevan sääntelyn yhdenmukaistaminen on sinänsä perusteltua ja loogista. Se selkeyttää opiskelijoiden asemaa ja työnantajien rekrytointikäytäntöjä.

OAJ kuitenkin muistuttaa, että tilapäisen työskentelyn laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tulee jatkossakin perustua tiukasti riittävän pitkälle edenneisiin, muodollisiin tutkinto-opintoihin sekä riittäviin tosiasiallisiin valmiuksiin. Tärkeintä on, että opiskelijan työskentelyn on tapahduttava aina nimetyn, laillistetun ammattihenkilön todellisen, aktiivisen ja jatkuvan johdon, ohjauksen ja valvonnan alaisuudessa. Tämä on välttämätöntä asiakas- ja potilasturvallisuuden takaamiseksi sekä opiskelijan oman oikeusturvan ja laadukkaan perehdytyksen varmistamiseksi.

4 OAJ:n näkemys muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan lähihoitajan ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytykset ja varmistetaan, että valvontaviranomaisella on yhdenmukainen toimivalta valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon nimikesuojattuja ammattihenkilöitä.

OAJ ei pidä rekisteröintivelvollisuuden poistamista sosiaalihuollon nimikesuojatun lähihoitajan ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytyksenä millään tavalla perusteltuna. Rekisteröinti tukee keskeisesti valvontaa, antaa työnantajille luotettavan keinon varmistaa työntekijän todellinen ammattitaito ja kelpoisuus sekä turvaa palvelujen käyttäjien ja heidän läheistensä oikeutta saada luotettavaa tietoa hoitotyötä tekevien pätevydestä.

Ammattihenkilöaseman ja rekisteröintivelvollisuuden heikentämiseen sosiaalihuollon lähihoitajien kohdalla liittyy erittäin vakavia ja pitkäkestoisia asiakas- ja potilasturvallisuusriskejä, joita ei voida sivuuttaa:

- **Koulutuksen laadun ja soveltuvuuden mureneminen:** Poistaminen tai heikentäminen voisi johtaa soveltuvuusvaatimusten väljentymiseen

17.8.2026

lähihoitajakoulutuksessa, mikä puolestaan voi johtaa siihen, että koulutuksen ammatilliset sisällöt voisivat kaventua ja tutkintojen taso heiketä, kun kiinteä yhteys viralliseen ammattihenkilösääntelyyn katkeaa. Tämä voi välillisesti tulevaisuudessa vaikuttaa myös alan opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksiin, ja sitä kautta opetuksen laatuun.

- **Lakisääteisten ammattihenkilövelvoitteiden poistuminen:** Ilman virallista, laintasoista ammattihenkilöasemaa sosiaalihuollossa toimivia lähihoitajia eivät enää sitosi ammattihenkilölakien tiukat ammattieettiset velvollisuudet, jatkuva täydennyskoulutus- ja ammatillinen kehittyminenvelvollisuus, tiukat salassapitosäännökset sekä asiakas- ja potilasasiakirjojen kirjaamista koskevat lakisääteiset dokumentointivelvoitteet samalla tasolla kuin laillistettuja ja rekisteröityjä ammattilaisia.
- **Erittäin vakava riski lääkehoidon turvallisuudelle:** Lähihoitajilla on laaja, itsenäinen ja kriittinen vastuu asiakkaiden lääkehoidon toteuttamisesta. Lääkehoitoa toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten ohjeiden (Fimea) mukaan ensisijaisesti lääkehoitoon koulutetut sote-ammattihenkilöt. Lähihoitaja saa tutkintonsa perusteella jakaa lääkkeitä ja antaa niitä luonnollista tietä ilman erillistä lupaa, mutta vaativa lääkehoito vaatii aina kirjallisen lääkeluvan ja osaamisen varmistamisen. Mikäli ammattihenkilöasema murennetaan rekisteröinnistä luopumalla, koko lääkehoitoturvallisuuden juridinen ja ammatillinen ketju vaarantuu vakavasti, mikä altistaa asiakkaat ja potilaat hengenvaarallisille lääketysvirheille.

OAJ vaatii, että lähihoitajien rekisteröintivelvollisuus säilytetään.

OAJ toteaa, että opetuslalle tarvittaisiin myös nimikesuoja sekä opettajarekisteri.

5 OAJ:n näkemys muutokseen, jolla lisätään säännökset ja selkeä prosessi toisessa EU/ETA-valtiossa suoritettun tutkinnon vertailusta ja tunnustamisesta kansallista ja EU:n oikeuskäytäntöä vastaavaksi

OAJ kannattaa lämpimästi tutkintojen ja ammattipätevyyden tunnustamisen menettelyjen selkeyttämistä, sujuvoittamista ja yhdenmukaistamista vastaamaan Euroopan unionin tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytäntöjä. Menettelyjen selkeyttäminen ja oikeudenmukaisuus edistävät työvoiman liikkuvuutta ja yhdenvertaisuutta.

OAJ kuitenkin painottaa, että suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon korkeista osaamisvaatimuksista ja koulutustasosta ei saa tinkiä missään tilanteessa. Mikäli ulkomailla suoritettun tutkinnon ja suomalaisen tutkinnon välillä havaitaan olennaisia osaamiseroja tai -puutteita, ne on pystyttävä korvaamaan tehokkaasti ja oikeasuhteisesti lisäopinnoilla, sopeutumisajalla, kelpoisuuskokeilla tai muilla täydentävillä menettelyillä ennen virallisen ja itsenäisen ammattioikeuden myöntämistä.

17.8.2026

6 OAJ:n näkemys muutokseen, jolla sujuvoitetaan sairaanhoitajan rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden lupaprosessia

Sujuvoittamisen yhteydessä on ehdottomasti varmistettava, että potilasturvallisuutta suojaavat valvonta-, koulutus- ja osaamisvaatimukset säilyvät riittävinä ja korkeatasoisina. Lupaprosessin helpottaminen ei saa johtaa lääkitysturvallisuuden vaarantumiseen tai siihen, että lääkkeiden määräämisen valvontaketjuun syntyy katvealueita.

7 OAJ:n huomiot vaikutusten arviointiin liittyen.

OAJ vaatii, että vaikutusarviointeja täydennetään merkittävästi erityisesti säädösmuutosten yhteisvaikutusten osalta. Säädösvalmistelun taustalla on havaittavissa erittäin huolestuttava, hiljainen suunnanmuutos koko sote-ammattihenkilöjärjestelmän lainsäädännöllisessä kokonaislogiikassa ja kehikossa, jolla on toteutuessaan massiiviset negatiiviset yhteisvaikutukset:

- **Ammattihenkilölain aseman murentaminen:** Ammattihenkilölaki on muuttumassa koko sote-sektoria ja sen ammatteja ohjaavasta keskeisimmästä laista ainoastaan 'ääritilanteissa käytettäväksi takalukoksi'. Samanaikaisesti palvelulainsäädännössä siirryttäisiin malliin, jossa säännellään vain yksittäisten palvelujen ja tehtävien erityistä kelpoisuutta, eikä eri tehtäviin enää lähtökohtaisesti asetettaisi vaatimukseksi virallista ammattihenkilöasemaa. Tämä murentaa ammattihenkilöaseman nykyisen yhteiskunnallisen ja ammatillisen merkityksen. OAJ toteaa, että ammattihenkilöasemaa pitäisi ennemmin vahvistaa ja säätää kasvatusta- ja opetuslalle nimikesuoja sekä ammattirekisteri.
- **Osaamisen ja kelpoisuuden varmistamisen siirtäminen työnantajille:** Lainsäädännön ohjaavan roolin heikentyessä vastuu ja taakka vaadittavien kelpoisuuksien ja osaamisen varmistamisesta siirtyy kansallisilta rekisteriviranomaisilta suoraan yksittäisille työnantajille. STM:n linjaus siitä, että 'tehtäviä varten tarvittavan yksilöllisen ja tosiasiallisen osaamisen varmistaminen on painotetusti ensilinjan (palvelun tuottajan) tehtävä', luo kestävämmän tilanteen. Työnantajat joutuvat taloudellisessa paineessa tai huutavassa työntekijäpulassa tekemään kompromisseja ja palkkaamaan epäpäteviä tai puutteellisesti koulutettuja henkilöitä vaativiin tehtäviin. Tämä johtaa palvelujen laadun hallitsemattomaan eriarvoistumiseen ja vaarantaa potilasturvallisuuden. Tätä tapahtuu jo opetuslalla. Sen sijaan, että käytäntö mahdollistetaan myös sote-lalle, pitäisi ennemmin rajata kelpoisuutta ilman olevien palkkaamista myös opetuslalla.

Vaikutusarvioinnissa on otettava huomioon näiden säädöslogiikan muutosten ja ammattihenkilöaseman heikentämisen yhteisvaikutukset sote-alojen vetovoimaan, koulutuksen laatuun, työntekijöiden oikeusturvaan ja työssäjaksamiseen sekä ennen kaikkea palvelujen laatuun ja asiakkaiden perusturvaan.

17.8.2026

8 Muita huomioita esitykseen liittyen

OAJ korostaa, että sote-ammattihenkilölainsäädännön uudistus on tehtävä kokonaisvaltaisesti, vastuullisesti ja pitkäjänteisesti. Hätäiset, huonosti valmistellut ja osittaiset säädösmuutokset murentavat sote-ammattien pohjaa ja luovat järjestelmään suuria riskejä. Uudistuksen jatkovalmistelussa on ehdottomasti arvioitava kaikkien muutosten yhteisvaikutukset kokonaisuutena.

Valvontaviranomaisten (Lupa- ja valvontaviraston) riittävät resurssit, toimiva, ennakoiva ja sujuva viranomaisvalvonta sekä ammattihenkilöiden oikeusturvan ja työssäjaksamisen varmistaminen ovat onnistuneen ja turvallisen sote-palvelujärjestelmän keskeisiä edellytyksiä. Ammatillisen sääntelyn murentaminen tai vastuun siirtäminen palveluntuottajille ei saa olla keino ratkaista resurssipulaa, sillä osaamattomuuden ja murentuneen valvontajärjestelmän kustannukset ovat inhimillisesti ja taloudellisesti yhteiskunnalle moninkertaiset.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Eira Bani
johtava erityisasiantuntija